

GELEGERD IN GELDERLAND

Gert Korevaar – student op de ‘spionnenschool’

DOOR NIEK ARTS

Rond de School Militaire InlichtingenDienst, de SMID, in Harderwijk, hing tijdens de Koude Oorlog een waas van geheimzinnigheid. Niemand wist wat er precies gebeurde binnen de muren van de Oranje-Nassau Kazerne aan de Smeepoortstraat 37 in het centrum van Harderwijk. In de volksmond werd de SMID al snel sectie stiekem en de spionnenschool genoemd. Maar wat de jongens van de SMID precies leerden en deden moest geheim blijven.

De dienstplichtigen die naar Harderwijk mochten, werden na een uitgebreide screening speciaal uitgekozen. Je moest goed zijn in wiskunde en een talenknobbel hebben om überhaupt in aanmerking te komen voor de ‘spionnenschool’. Je kreeg er namelijk les in de Russische taal en je moest het vijandige radioverkeer van de Oost-Duitsers en Russen afluisteren en decoderen. Maar hoe dat precies in zijn werk ging, mocht niet bekend worden. De vijand keek namelijk overal mee!

Nu de Koude Oorlog lang en breed voorbij is, wordt er steeds meer bekend over hoe het er binnen de muren van de Oranje-Nassau Kazerne aan toe ging. Gert Korevaar verbreekt het stilzwijgen rond zijn SMID-periode. Hij moest geheimhouding zweren over alles wat er gebeurde in Harderwijk. Gert studeerde in 1966-1967, in de hoogtijdagen van de Koude Oorlog, negen maanden aan de SMID.

Ik ben afkomstig uit de Alblasserwaard in Zuid-Holland. Ik moest in 1962 opkomen in Ossendrecht. Ik kreeg toen vier jaar uitstel voor mijn studie. Ik studeerde in die tijd aan de Landbouwschool in Dordrecht. Ik ben in juni 1966 in dienst gegaan. Na mijn basisopleiding werd ik naar de Simon Stevinkazerne in Ede gestuurd voor een opleiding tot onderofficier. Ik had hier niet om gevraagd, maar werd er door mijn hbo-achtergrond naartoe gestuurd. Uiteindelijk heb ik maar twee maanden in Ede gezeten omdat ik naar de SMID mocht.

Uitgekozen

In Ede moest ik samen met twintig andere uitgeverkozen jongens verschillende testen maken om te kijken of we geschikt waren voor het inlichtingenwerk. We moesten ondermeer met behulp van een woordenboekje Russisch – Nederlands een tekst vertalen. Ik kon nog geen woord Russisch, laat staan dat ik de letters kon lezen. Er werd meer gekeken of je er gevoel voor had. Naast het vertalen moesten we ook wiskundige opdrachten maken en volgde er een psychologische test.

Met de wiskundige test werd er gekeken of je genoeg wiskundig inzicht had om de versleutelde radiober-

ichten te ontcijferen. Ook de motivatie en je opleidingsniveau speelde een rol bij de selectie. Je begon namelijk aan een zware opleiding van negen maanden waarin veel werd gestudeerd. Je moest bepaalde capaciteiten hebben, vooral wiskunde en de talen waren belangrijk. Iedereen had minimaal een hbo- of universitaire opleiding gevolgd. Van de twintig man die in Ede samen met mij de tests hadden gemaakt, zijn er uiteindelijk maar vier in Harderwijk terechtgekomen.

Ik behoorde dus tot een select gezelschap. Zo voelde ik dat ook!

Naar Harderwijk

Toen ik samen met de andere nieuwe rekruten de poort van de kazerne in Harderwijk binnenliep, gaf dat een apart gevoel. De sfeer op de kazerne kwam gesloten en geheimzinnig op mij over. Er was een uitgebreide en strenge controle voordat we naar binnen mochten. Het hoofd van de kazerne, majoor Bajer, maakte indruk op mij. Het was een grote man die ons meteen duidelijk maakte dat we samen voor één doel stonden. We moesten de opleiding samen tot een goed einde brengen en elkaar daarbij helpen. De sfeer onderling was goed, we motiveerde elkaar om hoge cijfers te halen. Het studeren stond bij iedereen op één. Regelmatig kwam het voor dat we 's avonds in onze vrije tijd nog aan het leren waren.

De opleiding was zwaar, het was keihard werken. We hadden natuurlijk af en toe een veldoefening en we leerden man-tegen-man-gevechten, maar de meeste tijd waren we kwijt met studeren. Het was bijna allemaal theorie. We kregen vooral les in Russisch, cryptanalyse, trafficanalyse en de technische kant van de apparatuur waar we mee werkten, zoals de radio's en de pijlstations. Alles ging toen handmatig en je moest wel weten hoe alle apparaten werkten.

Lessen

We leerden in negen maanden huis-tuin-en-keuken Russisch. De meeste lessen waren mondeling. We moesten bijvoorbeeld Russische proza vertalen en het volk lied uit ons hoofd leren. Zo leerden we de taal. Verder deden we gewoon het stampwerk, zoals we dat op school ook met Engels deden. Met een koptelefoon en een bandje Russische teksten luisteren en deze daarna opdreunen. Eén van de docenten die we hadden was een gevluchte Rus. Hij was ooit naar het Westen gevlucht en gaf ons nu les in zijn moedertaal. Wij kregen niet echt hoogte van hem en zijn achtergrond. Uit veiligheidsoverwegingen wisten we alleen de namen van onze docenten.

Bij de lessen cryptanalyse leerde je hoe je geheimtaal moest ontcijferen. Dat hadden we nodig om het gecodeerde radioverkeer af te luisteren en te begrijpen. We kregen eerst les in de basisprincipes van geheimtaal. Wat voor een 'sleutels' er werden gebruikt en hoe we de taal van het bericht konden herkennen. Hiervoor moesten we de verschillende talen dus goed beheersen. De berichten die ik onder ogen kreeg waren in het Engels, Duits of Russisch.

De trafficanalyse gebeurde door daarvoor speciaal opgeleide telegrafisten. Wij zaten daar dan naast om aan te geven waar gepeild moest worden en voor de vertaling van de berichten. Wij werkten dus intensief samen met de telegrafisten. Daarom moesten wij weten hoe hun apparatuur werkte en op welke frequenties de vijand zat. Hier kregen wij dan ook specifiek les in. Ik moet zeggen dat de lessen op de SMID van een hoog niveau waren. Dit in tegenstelling tot de lessen die ik in mijn basisopleiding kreeg. Bij ons werd er regelmatig met de instructeur over de lesstof gediscussieerd. Iets wat in het gewone leger totaal ondenkbaar was.

Ontcijferen in de praktijk

De telegrafisten noteerden bijvoorbeeld het Russische radioverkeer tussen twee radioposten. Ik kreeg daarvan een document met allemaal verschillende tekencombinaties. Als je zo'n versleuteld bericht wilde decoderen, stelde je eerst vast welke taal het was en of het alleen uit cijfers óf cijfers en letters bestond. Als je wist dat het een Russisch bericht was ging je kijken welke tekens het vaakst in het bericht voorkwamen. Die tekens correspondeerde dan met de meest voorkomende letters in de gewone Russische taal. En zo ging je door totdat je steeds meer letters kreeg, die letters vormden woorden en uiteindelijk als je het goed deed kreeg je zinnen. Het decoderen was een grote puzzel. Je was daar continu met wisselend resultaat mee bezig. Soms deed je wel vier uur over een bericht. We waren behoorlijk fanatiek in het ontcijferen, zo fanatiek zelfs dat we het werk soms mee naar huis namen.

Geheimhouding

Soms werd er door majoor Bajer een extra lesje geheimhouding ingelast om ons op het hart te drukken dat alles wat wij op de kazerne deden, daar ook zeker moest blijven. We mochten er met niemand van

buiten over praten. Dit zorgden onderling voor een speciale kameraadschap. Op de kazerne spraken we vrijuit over alles wat we deden, maar zodra we de poort uitgingen was dat voorbij. We hadden bijna geen contact met de mensen uit Harderwijk. We gingen er wel eens stappen, maar meestal zat je in de vrije avonduren te studeren op je kamer.

De regel was dat je buiten de kazerne niet sprak over je werkzaamheden. Dus ook thuis met je ouders niet. De vijand uit het Oostblok lag namelijk overal op de loer. Het was bekend dat de Russen meer dan gewone interesse hadden voor de Nederlandse inlichtingendienst en de SMID. Ik heb nooit gemerkt of gehoord dat de Russen iets van mij of mijn maten probeerden te ontfutselen. Het hele gevaar hiervan was óf behoorlijk opgeblazen, óf de Russen waren er zo goed in dat ik het nooit heb gemerkt. Ik vond die geheimhouding allemaal een beetje overdreven, maar we hadden allemaal de eed afgelegd, dus hielden we ons er aan. En in Koude Oorlog waren de Russen natuurlijk meer dan een reële bedreiging.

Eindoefening

We sloten onze opleiding af met een grote eindoefening waarin we onze Proeve van Bekwaamheid moesten halen. We kregen een officieel diploma toen we de opleiding hadden voltooid. Voor onze eindoefening sloten we ons aan bij een grootschalige oefening van het Nederlandse leger. We sloegen onze tenten op de hei op om van daaruit het Nederlandse leger te peilen. Zij waren onze denkbeeldige vijand.

De oefening duurde ongeveer vijf dagen waarin wij 24 uur per dag de vijand afluisterden en hun berichten ontcijferden. Zo brachten we precies de troepenverplaatsingen van de vijand in kaart. En kwamen we erachter hoe sterk en groot de tegenstander was en of het om een bataljon of een compagnie ging. We konden zo snel hun zwaktes blootleggen. Allemaal zeer waardevolle informatie in tijden van oorlog.

Actieve dienst

Na mijn opleiding in Harderwijk werd ik op 1 no-

vember 1967 geplaatst in de afluisterbunker in Arkel, in de buurt van Gorinchem. Wij moesten daar de Oost-Duitsers en de Russen afluisteren. Nederland was namelijk in NAVO-verband verantwoordelijk voor de verdediging van het Noord-Duitse laagland. Voor deze beveiligingstaak luisterden we de Russen en de Oost-Duitsers af die aan de andere kant van het IJzeren Gordijn zaten. Het peilstation in Arkel was niet sterk genoeg om de vijand af te luisteren. Na een maand verhuisden we daarom naar een nieuwe bunker in Eibergen. Dit was een stuk dichterbij de Oost-Duitse grens.

Uiteindelijk heb ik tot 7 maart 1968 in Eibergen gewerkt voordat ik met klein verlof mocht. Ik had een korte actieve dienst van vijf maanden achter de rug. Er werd gezegd dat onze opleiding vrij kostbaar was. We hadden regelmatig succes met het afluisteren. Als er iets groots in de wereld gebeurde konden we dat meteen merken aan de toename van het Russische radioverkeer. Toen de Zesdaagse Oorlog in 1967 in het Midden-Oosten uitbrak, werden de Russen behoorlijk nerveus. Het radioverkeer nam toe en we namen opvallende troepenverplaatsingen waar. Dat waren spannende periodes.

Wij waren het enige Nederlandse krijgsmachtonderdeel dat echt contact had met de vijand. De soldaten die op de Veluwe en in Duitsland zaten, lagen maar te wachten tot de vijand kwam. Maar wij hadden continu contact met ze. We wisten dat we niet bezig waren met grappenmakerij. Het was serieus werk dat we deden. Maar dat het zo serieus was dat we er een oorlog mee zouden winnen, dat gevoel had ik niet.

De berichten van de Russen waren bijna altijd versleuteld. Zij waren daar, in tegenstelling tot de Oost-Duitsers, heel secuur in. Maar soms kwam er van de Russen een bericht in klare taal. Met Kerst had één van de Russen waarschijnlijk een borreltje te veel op en bracht over de radio in klare taal een kerstgroet uit naar zijn collega's. Van die bewuste Rus hebben we daarna niks meer gehoord...